

Nr 139.

Ankom till riksdagens kansli den 24 maj 1921 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående understöd av skatteutjämningsmedel åt synnerligt skattetyngda landskommuner.

(3:e avd.)

Uti en till riksdagen avlåten, den 18 mars 1921 dagtecknad proposition (nr 202), vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels antaga följande

Förslag

till

förordning angående understöd av skatteutjämningsmedel åt synnerligt skattetyngda landskommuner.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Landskommun, som är av skatt synnerligt betungad, må kunna under de villkor och i den utsträckning, här nedan stadgas, efter ansökning tilldelas understöd av sådana medel, som omförmålas i 3 § andra stycket i förordningen den 19 november 1920 (nr 761) om kommunal progressivskatt för åren 1921—1924.

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 6 saml. 61 häft. (Nr 139—140.)

2 §.

För att understöd skall kunna erhållas, erfordras:

a) att den kommunalskatt, den landstingsskatt och den vägs katt, som kommunen samt vederbörande landsting och väghållningsdistrikt under det löpande året beslutat till uttaxering, skola tillhopa hava för- anlett så högt skattetryck, att detta, beräknat på sätt i 3 § sägs, över- stiger 10 kronor för etthundra kronor inkomst, varjämte det skattetryck, som, på enahanda sätt beräknat, föranletts av det löpande och de två nästföregående årens uttaxeringar, skall i medeltal för dessa tre år lika- ledes överstiga tio kronor för etthundra kronor inkomst;

b) att de utgifter för kommunens kyrko-, folkskole- och fattig- vårdsväsen, för vilkas bestridande uttaxering beslutats under det löpande året, skola motsvara ett belopp av mer än fem kronor 50 öre för ett- hundra kronor inkomst; samt

c) att beslut i laga ordning fattats, att uppbörd av minst hälften utav den under det löpande året beslutade kommunalskatt skall verk- ställas tidigast efter utgången av juni månad påföljande år; skolande, därest uppbörd verkställs av skilda uppbördsmyndigheter för kommunal- stämman och för kyrkostämman, berörda villkor gälla för vardera upp- börderna.

3 §.

Vid beräkning av det i 2 § a) angivna skattetryck skall iakttagas följande:

a) Kommunalskatten med de jämkningar, som kunna föränledas av föreskrifterna under b) och c) här nedan, ävensom landstingsskatten skola upptagas till det belopp för etthundra kronor inkomst, varmed de uttaxerats å inkomst av fast egendom, kapital och arbete. Vägs katten skall beräknas till det belopp för etthundra kronor inkomst, som det uttaxerade beloppet per vägfyrk utav inkomst av fast egendom, kapital och arbete motsvarar för etthundra kronor sådan inkomst.

b) Har kommunen icke eller endast delvis begagnat den i 3 § i lagen den 11 oktober 1912 om skogsaccis m. m. medgivna rätt att såsom tillskott till täckande av utgifter använda skogsaccismedel, eller har kommunen för sådant ändamål icke använt därför eljest tillgängliga medel, skall endast den uttaxering tagas i beräkning, som skulle hava erfordrats, därest nämnda tillgångar kommit till dylik användning.

c) Ingår bland kommunens utgifter annuitet (ränta och amortering) å lån för annat ändamål än kyrko-, folkskole-, fattigvårds- eller sund-

hetsväsen, skall allenast den uttaxering beräknas, som skulle hava erfordrats, därest dylik annuitet icke medräknats vid uttaxeringens bestämmande.

4 §.

Understöd må icke i något fall utgå med högre belopp än som erfordras för att det av det löpande årets uttaxeringar föranledda skatte-tryck för etthundra kronor inkomst, beräknat på sätt i 3 § sägs, må kunna, till den del det föranletts av de under samma år beslutade utgifter för kommunens kyrko-, folkskole- och fattigvårdsväsen, nedbringas till det i 2 § b) angivna belopp av fem kronor 50 öre.

I övrigt skall angående tilldelning av understöd gälla följande:

a) Understödet utgår, därest ej bestämmelserna i b) och c) här nedan annat föranleda, med det belopp, som erfordras för att skatte-trycket må kunna lättas med

30	procent	i	den	mån	det	överstiger	10	men	icke	12	kronor,
40	»	»	»	»	»	»	12	»	»	14	» och
50	»	»	»	»	»	»	14	kronor,			

allt för etthundra kronor inkomst.

b) Kan det höga skattetrycket anses hava väsentligen förorsakats därav, att jordbruksfastigheterna inom kommunen taxerats lägre än vad inom länet i allmänhet i sådant hänseende gäller, eller att kommunen under det löpande året eller något av de två nästföregående åren vidtagit med avsevärda utgifter förenade anstalter, vilka icke varit av trängande behov påkallade, eller beslutat kommunalskatt för täckande av utgifter, vilka enligt normal hushållning i stället bort bestridas med lånemedel,

eller finner Kungl. Maj:t eljest särskilda skäl därtill föranleda,

må ansökan om understöd avslås eller ock understödet nedsättas till lägre belopp än i a) sägs.

c) På Kungl. Maj:t ankommer att åt kommun, där skattetungan är särskilt stor och uppenbarligen icke självförvållad, bevilja högre understöd än i a) sägs; dock att det belopp, varmed i nu avsedda kommuner understöden överstiga de enligt a) beräknade belopp, icke må för varje år sammanlagt uppgå till mer än tre miljoner kronor.

5 §.

Beslut om beviljande av understöd, varom i denna förordning är fråga, meddelas av Kungl. Maj:t efter förslag av sakkunniga personer, vilka, jämte särskild föredragande, av Kungl. Maj:t för ändamålet för-

ordnas. Ersättning åt de sakkunniga samt övriga kostnader, som av prövningen föranledas, skola med belopp, som av Kungl. Maj:t bestämmas, utgå av de i 1 § omförmälda medel.

6 §.

Beviljat understöd må icke, utöver vad i nästa stycke sägs, användas för bestridande av kommunens utgifter; utan skall detsamma vid uppbörd, varom i 2 § c) förmåles, genom avkortning å därvid förfallande skattebelopp tillgodokomma de skattskyldiga efter storleken av vars och ens kommunalskatt.

Överstiger avkortningsbelopp vad den skattskyldige vid ovan nämnda uppbörd har att erlægga, tillfaller det överskjutande beloppet kommunen såsom dess inkomst. På enahanda sätt förfäres med understöd, som icke överstiger tjugufem öre för etthundra kronor inkomst; *dels* medgiva, att för utbetalande av understöd jämlikt nämnda förordning förskott må utgå av statsmedel under villkor att statsverket av utjämningsmedel erhåller skäligen ränta å förskottet;

dels ock besluta, att inflytande utjämningsmedel skola tillföras en under statskontorets förvaltning stående fond, varav eventuell behållning må användas för skatteutjämning följande år.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

I sammanhang med förevarande proposition har utskottet till behandling förehaft två till utskottet remitterade motioner, väckta inom andra kammaren, den ena (nr 319) av herr *G. Olsson* i Ramsta m. fl. och den andra (nr 328) av herr *V. Larsson* i Västerås m. fl.

I den förstnämnda motionen har hemställts, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts proposition nr 202, med förslag till förordning angående understöd av skatteutjämningsmedel åt synnerligt skattetyngda landskommuner, med den ändringen, att 4 § a) får följande lydelse: Understödet utgår, därest ej bestämmelserna i b) och c) här nedan annat föranleda, med det belopp, som erfordras för att skattetrycket må kunna lättas med

40	procent	i	den	mån	det	överstiger	10	men	icke	12	kronor,
50	»	»	»	»	»	»	12	»	»	14	»
60	»	»	»	»	»	»	14	kronor.			

I den senare motionen har föreslagits, att riksdagen måtte besluta bifalla det i förevarande proposition framlagda författningsförslaget med

den ändring, att understöd principiellt måtte utgå till alla slag av primärkommuner, municipalsambällen däri inbegripna, samt att vid understöds bestämmande hänsyn måtte tagas allenast till det totala kommunala skattetrycket och icke därjämte till utdebiteringen för vissa särskilda ändamål.

I fråga om de skäl motionärerna anfört till stöd för sina förslag, får utskottet hänvisa till motionerna.

Kungl. Maj:ts förevarande förslag är, på sätt varom närmare redogörelse lämnas i propositionen, föranlett av det beslut, riksdagen år 1920 fattade i kommunalskattefrågan och enkannerligen rörande upptagandet av en kommunal progressivskatt. I den på grund av nämnda riksdagsbeslut utfärdade förordningen om kommunal progressivskatt den 19 november 1920 stadgas i § 3, att av progressivskattens grundbelopp skola sjuttiofem procent (kommunandelen) i den utsträckning och i enlighet med de föreskrifter, som i förordningen samma dag angående särskilda grunder för utgörande av 1921—1924 års allmänna kommunalutskylder m. m. stadgas, användas till täckande av vederbörande kommuners, församlingars och skoldistrikts skattebehov. Återstående tjugofem procent (utjämningsandelen) skola i den utsträckning och i enlighet med de föreskrifter, som särskilt stadgas, uttagas för användning till utjämning av skattetrycket olika kommuner eller andra menigheter emellan. Uppbörd av utjämningsandel skall äga rum först sedan Kungl. Maj:t för varje år, efter att hava provat hela behovet av medel för utjämning, meddelat särskild föreskrift därom.

Som av detta stadgande framgår, skola särskilda föreskrifter utfärdas rörande den utsträckning och de grunder i övrigt, enligt vilka skatteutjämningen ifråga skall äga rum. Närmare anvisningar därom gävos icke i sammanhang med beslutet om den kommunala progressivskatten. Tydligt är dock, att beslutet ifråga väsentligen hänförde sig till de bestämmelser rörande kommunal skatteutjämning som i anknytning till särskilda för detta ändamål lämnade statsanslag varit gällande från och med år 1918.

Det förslag angående skatteutjämningsmedlens användning, som nu förelagts riksdagen, har av departementschefen uttryckligt angivits avse endast en provisorisk lösning. I sådant hänseende åberopas, att 1920 års riksdag förutsatt, att någon mera omfattande utjämningsplan icke skulle komma att föreläggas 1921 års riksdag. Det vore icke möjligt att redan nu överblicka verkningarna av kommunalskatte reformen och därför ej heller möjligt att bedöma omfattningen av det behov, det

*Utskottets
yttrande.*

här gällde att fylla. I vad som nu föresloges komme för visso såväl modifikationer som utbyggnader att visa sig erforderliga.

Utskottet ansluter sig helt till denna uppfattning. Då utskottet sålunda finner sig kunna med viss mindre betydande förändring tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag, sker det emellertid under starkt framhållande av, att icke vare sig utskottets tid eller andra omständigheter nu medgivit den mera ingående prövning, som för ett definitivt ordnande av denna fråga är oundgängligen erforderlig.

En väsentlig skiljaktighet i förevarande förslag gent emot hittills gällande bestämmelser synes vara, att anslag skall kunna beviljas icke blott i regel enligt vissa fixerade grunder utan även utom dessa grunders ram i undantagsfall, som uttryckligen förutsätta en från angivna normer mera fri behovsprövning. Utan att härigenom i någon mån vilja binda sig beträffande det framtida förfaringssättet, har utskottet icke velat motsätta sig att, medan den mera experimentella tillämpningen av olika möjligheter äger rum, också denna metod må i viss begränsad omfattning kunna komma till användning.

I ovanberörda av herr Larsson i Västerås m. fl. väckta motion, har bland annat upptagits frågan för vilka ändamål inom den kommunala budgeten, som skatteutjämning bör få ske, och hävdas i motionen den uppfattningen att »vid understöds bestämmande hänsyn måtte tagas allenast till det totala kommunala skattetrycket och icke därjämte till utdebiteringen för vissa särskilda ändamål». I motsats härtill anser departementschefen, att villkor för erhållande av understöd bör vara, att utgifter för kommunens kyrko-, folkskole- och fattigvårdsväsen skola motsvara ett belopp av mer än fem kronor 50 öre för ett hundra kronors inkomst samt att annuitet å lån för annat ändamål än kyrko-, folkskole-, fattigvårds- eller sundhetsväsen icke må medräknas vid uttaxeringens bestämmande. Utav dessa ändamål är de kyrkliga utgifternas medräknande en nyhet gent emot hittills gällande utjämningsgrunder.

I sistberörda fråga finner utskottet försiktigheten bjuda att biträda Kungl. Maj:ts ståndpunkt. Men även detta sker, vad de kyrkliga byggnadsutgifterna beträffar, endast med stark tvekan och på grund av förslaget provisoriska karaktär, enär konsekvenserna därav icke låta sig närmare överblickas. Ett bifall till motionärernas förslag om principiellt undantagslöst medräknande av alla slags kommunala utgifter finner sig utskottet icke kunna giva sin anslutning. I varje fall kräver denna fråga enligt utskottets mening en allsidig och ingående utredning. Utskottet får därför bestämt avstyrka ett uttalande i detta avseende i den riktning, motionärerna ifrågasätta.

I samma motion upptages ävenledes frågan, huruvida icke alla slag av primärkommuner, municipalsamhällen däri inbegripna, böra få komma i åtnjutande av utjämningsbidrag. Med anledning därav finner sig utskottet böra uttala, att, ehuru utskottet nu anser sig icke kunna biträda motionärernas hemställan i denna del, krav på likställighet mellan samtliga kommuner icke torde kunna avvisas. Jämväl denna fråga tarvar emellertid ett mera ingående övervägande, innan ett positivt beslut om förändring härutinnan bör komma till stånd.

I fråga om sättet för prövningar av ansökningar om understöd har Kungl. Maj:t föreslagit upprättande av en särskild, i praktiska kommunala angelägenheter sakkunnig beredning, vars medlemmar skulle utses av Kungl. Maj:t. Utskottet har icke känt sig övertygat om, att en dylik nämnd med viss befogenhet men utan fullt ansvar vore en lämplig utväg för dessa ärendens förberedande handläggning. I varje fall synes det utskottet, att ett försök med på vanligt sätt inom departementet anordnad, under odelat ämbetsmannans ansvar utövad prövning bör göras, innan den av Kungl. Maj:t föreslagna åtgärden vidtages. Utskottet har i enlighet med denna sin åsikt föreslagit sådan ändring av förordningens 5 §, som av ett avstyrkande av förslaget på denna punkt erfordras.

I den av herr Olsson i Ramsta m. fl. inom andra kammaren väckta motionen, nr 319, påyrkas ett i angivna fall ökat utjämningsbidrag. Med hänsyn till nödvändigheten för närvarande att på allt sätt förstärka benägenheten till återhållsamhet med kommunala utgifter och att bispringa endast där oundgängliga behov framkallat det höga skatetrycket, finner sig utskottet jämväl härutinnan böra giva Kungl. Maj:ts förslag utskottets förord.

Vad departementschefen i övrigt uttalat har icke givit utskottet anledning till erinran.

Under åberopande av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att riksdagen må
a) antaga följande

F ö r s l a g

till

**förordning angående understöd av skatteutjämningsmedel
åt synnerligt skattetyngda landskommuner.**

§ 1.

Kungl. Maj:ts förslag oförändrat.

§ 2.

Kungl. Maj:ts förslag oförändrat.

§ 3.

Kungl. Maj:ts förslag oförändrat.

§ 4.

Kungl. Maj:ts förslag oförändrat.

§ 5.

Kungl. Maj:ts förslag:

Beslut om beviljande av understöd, varom i denna förordning är fråga, meddelas av Kungl. Maj:t efter förslag av sakkunniga personer, vilka, jämte särskild föredragande, av Kungl. Maj:t för ändamålet förordnas. Ersättning åt de sakkunniga samt övriga kostnader, som av prövningen föranledas, skola med belopp, som av Kungl. Maj:t bestämmas, utgå av de i 1 § omförmälda medel.

Utskottets förslag:

Beslut om beviljande av understöd, varom i denna förordning är fråga, meddelas av Kungl. Maj:t.

§ 6.

Kungl. Maj:ts förslag oförändrat.

b) medgiva, att för utbetalande av understöd jämlikt nämnda förordning förskott må utgå av stats-

medel under villkor att statsverket av utjämningsmedel erhåller skälig ränta å förskottet;

c) besluta, att inflytande utjämningsmedel skola tillföras en under statskontorets förvaltning stående fond, varav eventuell behållning må användas för skatteutjämning följande år;

d) avslå herr Olssons i Ramsta m. fl. motion, nr 319;

e) likaledes avslå herr Larssons i Västerås m. fl. motion, nr 328.

Stockholm den 24 maj 1921.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *S. H. Kvarnzelius, A. C. Lindblad, Ollas A. Ericsson, N. A. Nilsson, J. Nilsson* i Skottlandshus, *H. M. Bäckström, J. L. Widell, O. U. B. Olsson, C. G. Ekman, O. Bergqvist, E. A. Hallin* och *A. Pers* samt

från andra kammaren: herrar *A. Anderson* i Råstock, *J. Jönsson* i Revinge, *O. H:son Waldén, C. R. Jansson* i Falun, *S. Bengtsson* i Norup, *P. B. Nilsson* i Landeryd, *L. J. Carlsson-Frosterud, S. E. J. Lübeck, W. Bäckström, K. A. Westman, J. D. Norman* och *P. M. Olsson* i Blädinge.

Reservation:

av herr *O. H. Waldén*.